

Nr 38.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till åtgärder för skifteslagsindelning i vissa delar av Kopparbergs län; given Stockholms slott den 28 januari 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att för utarbetande på statsverkets bekostnad i huvudsaklig överensstämmelse med de i lantmäteristyrelsens utlåtande den 12 november 1918 angivna grunder av förslag till indelning i skifteslag av vissa delar av Kopparbergs län på extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av ..... kronor 60,000.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28
januari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
              PETRÉN,
              NILSON,
              LÖFGREN,
              RYDÉN,
              UNDÉN,
              THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Petersson anförde efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet:

Inom Kopparbergs län råda, som känt är, särskilda förhållanden i fråga om skiftesväsendet samt en mycket stor ägoblandning. Detta har vållat, att flera av de åtgärder i lagstiftningsväg eller eljest, som vidtagits för åstadkommande av ordning och reda i jordbesittningsförhållandena och som även i viss mån åsyftat att underlätta jordens brukning och därigenom höja produktionen, icke eller åtminstone icke i hela sin utsträckning kunnat tillämpas inom Kopparbergs län. Det har emellertid länge framstått såsom angeläget att söka råda bot på dessa missförhållanden. Jag anhåller nu att få redogöra för vissa förslag till förberedande åtgärder i dylikt syfte.

I anledning av ett av länsstyrelsen i Kopparbergs län meddelat

beslut om interimistisk tillämpning av 1 § i lagen angående skyddsskogar den 24 juli 1903 å vissa skogsområden inom Mora, Våmhus, Älvdalens, Lima och Transtrands socknar ävensom viss del av Särna och Idre socknars besparingsskog — en åtgärd, som den 22 oktober 1909 föranlett definitivt förordnande i ämnet av Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med nyssberörda beslut — hemställde Våmhus socknemän genom å kommunalstämma utsedda personer i framställning den 22 januari 1908, att antingen berörda skogsområden till den del de fölle inom Våmhus socken måtte jämlikt 2 § i ovannämnda lag av staten inlösas eller ock laga skifte inom socknen med understöd av statsmedel anordnas i ändamål att berörda områden jämte annan mark måtte av sättas såsom för socknens jordägare gemensamma besparingsskogar.

Sedan domänstyrelsen och lantmäteristyrelsen till följd av remiss avgivit gemensamt utlåtande över denna framställning den 31 december 1910 och därvid fogat infortrade yttranden från vederbörande jägmästare, överjägmästare och förste lantmätare, överlämnades handlingarna till den av Kungl. Maj:t den 5 oktober 1906 tillsatta kommittén för revision av skiftesstadgan och därmed sammanhörande författningar för att tagas i övervägande vid eventuellt utarbetande av förslag till ordnande av skiftesförhållandena i Kopparbergs län.

I skrivelse den 13 juni 1911 har nämnda kommitté ansett sig böra genom särskild framställning fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på behovet av en utredning angående vilka åtgärder, som kunna erfordras för att laga skiften inom vissa delar av Kopparbergs län, särskilt det s. k. övre Dallaget, skola kunna komma till stånd och med största möjliga fördel genomföras.

Sedan Kungl. Maj:t genom remiss den 22 september 1914 anmodat lantmäteristyrelsen att efter förste lantmätarens i Kopparbergs län hörande avgiva utlåtande över denna framställning, har lantmäteristyrelsen den 12 november 1918 avgivit ett utförligt utlåtande i ämnet och därvid fogat en inom styrelsen upprättad historik över jorddelningslagstiftningen uti ifrågavarande län samt förut vidtagna åtgärder för genomförande av laga skiften inom vissa delar av sagda län ävensom redogörelse angående vissa förhållanden beträffande skiftesväsendet i Gottlands och Gävleborgs län.

Därefter har länsstyrelsen i Kopparbergs län den 2 december 1918 avgivit utlåtande i ämnet och bifogat yttrande av förste lantmätaren i länet.

I den redogörelse, jag nu går att lämna, kommer jag att i huvudsak följa lantmäteristyrelsens framställning.

Våmhus
socknemäns
framställning
22/1 1909 i
anledning av
skyddsskogs-
lagens till-
lämpning å
vissa trakter
inom Koppar-
bergs län.

Ovanberörda framställning av Våmhus socknemän avgavs på kom-
munalstämmans uppdrag av stämmans ordförande Hed A. Andersson
samt nämndemannen Hussis Per Ersson och folkskolläraren Vilhelm
Söderlund, och anfördes i densamma huvudsakligen följande.

Våmhus socken räknade vid årsskiftet 1907—1908 ett invånarantal av 1,911
personer. Till sin manliga del bestode denna befolkning så gott som uteslutande
av små jordbrukare eller småbönder, som för sin bärgning uteslutande vore hän-
visade till den äring och inkomst jorden och i synnerhet den därtill hörande skogen
kunde giva samt till den av ålder såsom hemslöjd bedrivna korgtillverkningen. Då
inga besparings-skogar eller allmänningar med därav följande skogsmedelsfonder funnes
och då ingen industriell verksamhet kommit till stånd inom socknen och några för-
utsättningar för igångsättande av sådan verksamhet i framtiden ej heller vore för
handen, vore socknen i ekonomiskt hänseende bland de sämst lottade i övre Dallaget.

Inägojorden, som vore mycket liten till ytinnehåll, hade genom arv eller för-
värv blivit styckad i till ytterlighet gående små lotter, så att det ej vore ovanligt,
att åkerjorden till ett hemman på ett par tre tunnland kunde ligga på 20 å 30
ställen. När härtill komme, att vissa trakter vore besvärade av frost, följde härav,
att jorden ej kunde upparbetas att giva skörd, som vore tillräcklig för att giva
befolkningen i dess helhet ens den nödtorftigaste utkomst och bärgning.

I allmänhet inom Norrland vore skogslotterna jämförelsevis stora och låge
runt om de här och var spridda gårdarna och smärre byalagen, varigenom åboarna
jämförelsevis lätt hade tillfälle att tillgodogöra sig skogens alster. Och inom dessa
trakter funnes verkliga fjäll, där anledning att tillämpa skyddsskogslagens bestäm-
melser förefunnes. Inom Våmhus socken med dess sydligare läge, där skogarna
vore åbodelade till små lotter, funnes däremot inga fjäll, och saknades därför anled-
ning att tillämpa skyddsskogslagen. Samtliga byalagen i socknen låge helt nära
varandra i den sydligaste delen av den i norr och söder mycket långsträckta sock-
nen, och till följd härav kunde avståndet mellan den bebyggda delen av socknen
och skogslotterna uppgå ända till 5 å 8 mil.

Skogsbeståndens utveckling hindrades icke av fjäll och fjällluftens inverkan
utan till följd av den nedifrån tilltagande försumpningen samt moss- och myrbild-
ningen, som borde motarbetas genom lämplig avdikning och markens torrläggning.

Inom de övriga socknarna i Dalarna, där skyddsskogslagen tillämpats, be-
rördes därav till stor del eller kanske till största delen allmännings- och besparings-
skogar. Och då här i allt fall samfällid avverkning måste äga rum under kontroll
av myndigheter, bleve skyddsskogslagens verkningar knappast märkbara för den
enskilde. I Våmhus socken däremot hade lagen i fråga förklarats skola tillämpas
på en areal av omkring 16.000 tunnland, som vore uppdelad i enskilda tillhöriga
skogslotter med ett värde av 800,000 kronor.

Vid 1900 års slut utgjorde skogsmedelsfonden för Lima och Transtrands
socknar 2,586,000 kronor, för Orsa socken 9,647,856 kronor 61 öre, för Älvdalens
socken 6,154,437 kronor 63 öre samt för Särna socken med Idre kapellag 2,216,832
kronor 44 öre. Rântan å dessa fonder kunde användas till allmännyttiga behov
samt till skatter och onera, varigenom socknemännen bleve helt och hållet eller
delvis skattefria. Inom Våmhus socken däremot måste alla gemensamma utgifter
uttaxeras på socknens 500 hemman, vilka tillhoppa innehade ej fullt 280 reducerade

tunnland inägojord, vilket i medeltal utgjorde ett halvt tunnland per hemman. Följden hade blivit, att skatter och onera stundom uppgått till 15 à 20 gånger bevilningskronan. De vore sålunda ovanligt betungande, och komme så att än mer bliva fallet i samma mån, som jordägarna komme att hindras att bereda medel ur skogarna till deras erläggande.

Åbodelningen å byalagens skogsmark, som utförts under de senaste åren, hade medfört oproportionerligt stora utgifter i förhållande till befolkningens ringa bärkraft. Kostnaderna hade stundom uppgått ända till 20 à 30 kronor och däröver för reducerat kappland inrösningsjord. Skyddsskogslagens tillämpning komme att utgöra ett allvarligt hinder för befolkningen att tillgodogöra sig någon inkomst av sina lotter, och skulle länsstyrelsens beslut bliva gällande för framtiden, komme socknens allmänna ekonomiska förhållanden att i oroväckande grad rubbas och råka i betänklig tillbakagång.

Det finge redan anses konstaterat, att den skogsmark, som fölle inom skyddsskogsområdet, sjunkit i värde med 50 procent och kanske ännu mer. Då emellertid vissa byalag helt eller delvis inginge i skyddsskogsområdena, under det andras marker fölle helt och hållet utanför desamma, bleve härav en given följd, att markens värde i förra fallet minskades och i det senare snarare stegrades. Samma förhållande inträffade vad anginge delägare i samma byalag och även beträffande viss skogsloft. Härigenom uppkomme en i ekonomiskt avseende ojämn och ohälsosam verkan av betänkligaste art, som finge antagas få till följd en ganska tilltrasslad »rättsbegreppsförvirring», helst den ene delägaren i ett byalag lätt finge en slags förmån av den andres ekonomiska ofärd utan någonderas förvållande.

Sedan härefter erinrats om olägenheterna av lagens tillämpning såväl för enskilda lottägare som för avverkningsrättsägare samt att avverkning för husbehovets tillgodoseende omöjliggjordes av det långa avståndet till bostäderna, under det att den avverkning, som finge ske enligt skyddsskogslagens bestämmelser, vore obetydlig samt förenad med stora kostnader och svårigheter, uttalades önskvärdheten av understöd av statsmedel för att få fram ett skogsbestånd, som vore nog mäktigt att motsvara och förverkliga det med skyddsskogslagen avsedda ändamål.

För att emellertid en effektiv verkan skulle vinnas genom skyddsskogslagen, framhölls såsom önskvärd, att åtminstone under den närmaste framtiden all avverkning inställdes, varav emellertid bleve en uppenbar följd, att staten jämlikt 2 § uti ifrågavarande lag finge inlösa skyddsskogsområdena.

Vad särskilt Våmhus socken anginge vore emellertid den till sina verkningar mest välgörande åtgärden, om med hjälp av statsmedel laga skifte kunde åstadkommas, varigenom skyddsskogsområdena och jämväl ytterligare mark kunde avsättas till besparingsskogar, varefter dessa skogar, där så befunnas behöfligt, med av desamma inflytande medel kunde dräneras, varigenom ett kraftigare skogsbestånd kunde uppkomma och de många små tegarna sammanföras.

Vid det utlåtande, som domänstyrelsen och lantmäteristyrelsen den 31 december 1910 avgåvo över Våmhus socknemäns ovan ömförda framställning, voro fogade infordrade yttranden från vederbörande jägmästare och överjägmästare samt förste lantmätaren i Kopparbergs län, och må från dessa yttranden antecknas följande.

Utlåtande av
domän-
styrelsen och
lantmäteri-
styrelsen
den 31/12 1910.

Jägmästaren.

Jägmästaren: Efter under 1908 års höst företagen förnyad undersökning hade förslag framställts om åtskilliga ändringar i fråga om gränsen för skyddsskogsområdena inom Våmhus socken. Detta förslag hade gått ut på att med hänsyn till av skogsägarna uttalade önskningsfrågor från lagens tillämpning utesluta vissa mindre trakter med jämförelsevis växtlig och från fjällskogstypen avvikande skog.

Inom Våmhus socken funnes visserligen inga snöfjäll men väl på flera ställen fullständigt kala lågfjäll med en sammanlagd areal av omkring 19 kvadratkilometer. Barrskogen upphörde vid en höjd över havet av inemot 680 meter, och stora vidder i socknens norra del vore belägna omkring 650 meter över havet. De företedde också en tröstlös anblick, i det landet till stor del upptoges av vida myrar med här och var befintliga större eller mindre holmar, som endast obetydligt höjde sig över myrens yta. Efter övergången hård avverkning återstode av det äldre beståndet egentligen endast spridda tallar, ofta vanvuxna eller skadade och med för höjdlågen typisk växtform. Dugliga fröträd voro mycket sällsynta. Återväxten vore synnerligen svag. Kvarvarande stubbar gäve emellertid vid handen, att skogsbeståndet förut varit kraftigare. Dess avtynande vore ett talande vittnesbörd om fjällvindarnas menliga inflytande på det genom avverkningen utglesnade skogsbeståndet. Ovanför liggande betydliga fjällmyrar hade otvivelaktigt ökat försumpningen, sedan skogen uthuggits samt ris och avfall hindrat vattenavloppet. Skyddsskogslagens tillämpning hindrade emellertid icke avdikning och andra åtgärder till återväxtens befrämjande, som markägaren kunde vara benägen att företaga.

Tillämpningen av ifrågavarande lag verkade så till vida olika för Våmhus socken i jämförelse med andra socknar, att ett större antal enskilda därav berördes. Detta vore emellertid beroende på den synnerligen långt gående delning av jorden, som förekomme inom Våmhus socken, och det vore ägnat att väcka förvåning, att man velat bekosta delning å flertalet av de synnerligen svaga skogsmarker, som föreslagits att hänföras till skyddsskogsområdena. Frånvaron av allmänningsskogar och skyddsskogarnas belägenhet på stort avstånd från byarna, varigenom tillgodogörande av husbehovsvirke från desamma så gott som omöjliggjordes, vore omständigheter av för socknemännen mindre lycklig beskaffenhet, men de syntes icke kunna påkalla någon sorts vederlag från det allmännas sida, vadan jägmästaren funne sig böra avstycka socknemännens hemställen, att staten skulle till sig lösa skyddsskogsområdet.

Vad däremot anginge den alternativt framställda begäran om hjälp av statsmedel för laga skifte, varigenom skyddsskogsområdena och även mera kunde avsättas till besparingsskogar, vore en sådan anordning synnerligen lycklig för den i ekonomiskt avseende mycket betungade socknen.

Över-
jägmästaren.

Överjägmästaren meddelade, att av den först verkställda undersökningen för avsättande av skyddsskogar framgått följande resultat, angivet i kvadratkilometer:

Socken	Kalfjäll	Skyddsskog	Summa
Transtrand	137	183	320
Lima	26	101	127
Mora och Våmhus	19	176	195
Älvdalen	41	168	209
Summa för länet	223	628	851.

Att såsom av denna tablå framginge, i förhållande till kalfjällets areal det största skyddsskogsområdet föreslagits inom Mora och Våmhus socknar vore enligt överjägmästarens utsago betingat därav, att det kalfjället omgivande landet där sänkte sig långsammare än inom andra i länet föreslagna skyddsskogsområden. ävensom av de inom Våmhus socken i fjällslutningen vitt utbredda försumpningar, inom vilka skogen icke nådde normal utveckling.

Den inskräntare förfoganderätt, som omförmäldes i § 2 i lagen angående skyddsskogar, hade föreslagits endast i sådant fall, då i övre skogsbandet ett större antal bebyggare förefunnos och till följd därav husbehovsavverkningen i hårdare grad medtog skogstillgången. Sådant fall föreläge icke inom Våmhus socken.

Till följd härav avstyrkte överjägmästaren Våmhus socknemäns hemställan om inlösen av det föreslagna skyddsskogsområdet, och vad anginge frågan om statsbidrag till laga skifte för skyddsskogsområdets avsättande till besparingsskog syntes hinder härför möta i gällande lagstiftning.

Förste lantmätarens yttrande innehåller huvudsakligen följande.

Förste
lantmätaren.

Mora och Våmhus socknar hade undergått storskifte åren 1839—59. Bland handlingarna rörande detta storskifte saknades emellertid såväl beskrivning som sammandrag över bydelningen å inrösningsjorden. Efterföljande arealuppgifter vore därför endast approximativa. Socknarnas inägojord hade vid storskiftet uppskattats till 821,187.28 reducerade bandland. Deras areal uppgick till 178,000 hektar, därav 7,000 hektar inägojord, 145,000 hektar graderad skogsmark, 3,700 hektar myrslogar, 16,300 hektar odugliga berg och myrar samt 6,000 hektar vatten. Bydelningen å skogsmarken hade utförts i två avdelningar, varav den ena omfattade trakten norr och öster om Siljan eller den s. k. Östbygge fjärding och den andra återstoden eller trakten väster om Siljan och Orsasjön eller den s. k. Västbygge fjärding. Denna senare del, som inneslöte även Våmhus socken, innehölle 150,000 hektar, därav inägojord 4,500 hektar, skogsmark 122,000 hektar samt återstoden myrslog, oduglig mark och vatten. Jordatalet för denna del utgjorde 514,660.14 bandland.

För jämförelse meddelades, att Orsa socken vid storskiftet för 567,906.03 bandland reducerad inägojord tilldelats 133,000 hektar graderad skogsmark samt Älvdalens socken för 427,757.72 bandland reducerad inägojord 191,000 hektar graderad skogsmark.

Skyddsskogsområdena syntes omfatta en areal av omkring 16,970 hektar. därav 11,590 hektar skogsmark och 5,380 hektar impediment. Dessa områden syntes vara fördelade på följande sätt:

	skogsmark	impediment
Östbygge fjärding i Mora socken	1,240 hektar	440 hektar
Västbygge » » »	7,600 »	4,000 »
Våmhus » » »	2,750 »	940 »

Våmhus socken, som i storskifteshandlingarna angäves motsvara 113,862.50 bandland reducerad inägojord, låge i ägoblandning med Västbygge fjärding särskilt inom fåbodeställena Fyriberg, Kallbol, Lilla Vasselnäs och Fjesko samt hade med Mora sockens båda fjärdingar samäganderätt till vid bydelningen under storskiftet undantagna marker, som omfattade betydande områden, vilka vore spridda inom båda socknarna.

Då den framställda begäran om inlösen för statsverkets räkning av skyddsskogsområdena saknade stöd i lag samt särskilt med hänsyn till att konsekvenserna av ett bifall därtill komme att medföra oöverskådliga kostnader, ansåge sig förste lantmätaren icke kunna tillstyrka densamma.

I anledning av den alternativt gjorda framställningen om understöd av statsmedel för att genom laga skifte åstadkomma en allmän ägoreglering inom socknen, varvid skyddsskogsområdena jämte intilliggande mark skulle avsättas till besparings-skogar, i vilka till förlusternas fördelande på hela socknen en var jordägare skulle tillräknas andel efter hans jordatal, meddelade förste lantmätaren följande av honom gjorda beräkningar.

Till följd av den rådande ägoblandningen måste ett laga skifte utsträckas till att omfatta utom Vämhus socken åtminstone Västbygge fjärding av Mora socken, helst genom besparingsskogarnas avsättande på ovan angivna sätt en väsentlig rubbning av befintliga byagränser måste förutsättas. Ersättningen till lantmätare och gode män vid ett sådant skifte borde beräknas till 1,300,000 kronor samt kostnaderna för hantlangning till 700,000 kronor. Sammanlagda kostnaden bleve alltså 2,000,000 kronor.

I lyckigaste fall komme ett sådant skifte att kräva 25 år men torde till följd av rättegångar eventuellt taga en tid av omkring 40 år.

Förste lantmätaren ansåge sig emellertid böra avstyrka genomförande av ett laga skifte på nu angivet sätt med hänsyn dels till de stora olägenheter, som, frånsett kostnadsbeloppet, komme att drabba jordägarna vid ett så långvarigt skifte, dels den betänklighet från rättslig synpunkt, som förefunnes och som bestode däri, att mången jordägare, som enligt nuvarande indelning icke berördes av skyddsskogsområdena, därigenom skulle tvingas avstå en kanske väsentlig del av sin egendom för att därmed ingå som delägare i besparingsskogarna, varigenom han möjligen kunde tillskyndas sådan rubbning i sina ekonomiska förhållanden, att hans bärgning därigenom äventyrades.

Emellertid vore skiftesförhållandena inom Vämhus och Mora socknar sådana, att ett rationellt utnyttjande icke blott av skogen och skogsmarken utan även av inägojorden därigenom högst väsentligt försvårades för att icke säga omöjliggjordes, och till följd av de rådande skiftesförhållandena måste man övergiva tanken på en ändamålsenlig skogsvård inom skyddsskogsområdena.

Ett ändamålsenligt ordnande av skiftesförhållandena inom orten syntes därför vara den åtgärd, som från statsverkets sida borde i första hand vidtagas, så mycket mera som statsverket hade ett betydande och mera direkt eget intresse att befordra eller ävägabringandet av ett rationellt jordbruk och en effektiv skogsvård till höjande ej mindre av det allmänna väståndet än även av skatteobjekten inom orten. Först sedan ett ändamålsenligt ordnande i skiftesavseende blivit genomfört inom skyddsskogsområdena, syntes åtgärder böra vidtagas till ett mera speciellt gottgörande av de jordägare, som genom skyddsskogslagens tillämpning lidit förluster. Dessa åtgärder borde emellertid inskränkas till att med statsmedel frikostigare än annorstädes understödja sådana avdikningsföretag och skogsplanteringar m. m., som komme till utförande för främjande och införande inom skyddsskogsområdena av ett kraftigare skogsbestånd.

I fråga om sättet för det här ovan antydda ordnandet av skiftesförhållandena uttalade förste lantmätaren den mening, att en väl avvägd och rationellt

genomförd skifteslagsindelning innebure den enda praktiska lösningen av frågan. En sådan skifteslagsindelning borde enligt förste lantmätarens uppfattning omfatta Mora och Våmhus socknar samt grundas på de vid storskiftet eller därefter upprättade skifteshandlingar och kartor. Det väsentligaste arbetet måste därför utföras på länets lantmäterikontor och borde ställas under förste lantmätarens ledning. Vid skifteslagsindelningen borde socknarna indelas i för laga skiften lämpliga skifteslag, och borde härvid inägora med för desammas skötsel erforderliga skogsmarker avskiljas till särskilda skifteslag samt de övriga skogsmarkerna indelas i särskilda skifteslag. I sammanhang härmed borde avsättas gemensamhets- eller besparings-skogar, varinom skyddsskogsområdena skulle inrymmas. Vid skifteslagsindelningen borde upprättas dels två jordregister, ett upptagande fastigheterna före och ett upptagande desamma efter skifteslagsindelningen, dels redogörelse för sammanhanget mellan indelningen före och efter förrättningen.

Angående handläggningen av förrättningen borde bestämmelserna i skiftesstadgan i ganska väsentliga delar tillämpas, exempelvis föreskrifterna om sammanträden med jordägarna, frågornas föredragning och sättet för deras avgörande genom förening eller förrättningsmännens beslut. Vid sammanträdena med jordägarna borde bland andra frågor till behandling föredragas frågorna om åtgärder för upprättande av första registret över samtliga hemman, hemmansdelar och lägenheter inom socknarna; om bestämmandet av de områden, som skulle avsättas till gemensamhets- eller besparingsskogar; om grunderna och sättet för beräkning av fastigheternas andelar i områden, som föreslagits till gemensamhetsskogar; om bestämmandet av områdena för skifteslagen såväl i inrösnings- som avrösningsjord samt om grunderna och sättet för fördelningen av skattetalet eller jordatalet emellan ej mindre de nya skifteslagen än även mellan samtliga hemman och hemmansdelar; om bestämmandet av de skifteslag, som redan vid skifteslagsindelningen ansåges vara så väl skiftade, att de omedelbart kunde fastställas såsom laga skiften, och de skifteslag, som borde bli föremål för laga skiften; om tryckning och utdelning till jordägarna av vissa vid förrättningen upprättade kartor och handlingar samt slutligen om avslutning och besvärshänvisning.

Förste lantmätaren beräknade en skifteslagsindelning efter dessa grunder inom Mora och Våmhus socknar komma att kräva en tid av två år samt en kostnad av omkring 20,000 kronor. Kostnaden vore dock ytterst beroende av de detaljbestämmelser, som komme att meddelas.

Med stöd av vad förste lantmätaren sålunda anför, har han i så måtto tillstyrkt bifall till socknemännens framställning, att han förordat, att på statsverkets bekostnad måtte genomföras en skifteslagsindelning av ovan angivet slag samt dessförinnan fullständig utredning åvägbringas och detaljerade föreskrifter meddelas om sättet för skifteslagsindelningens utförande.

Domänstyrelsen och lantmäteristyrelsen hava i sitt ovan omförmälda utlåtande i ärendet anför, huvudsakligen följande:

Domän-
styrelsen och
lantmäteri-
styrelsen.

Våmhus socken tillhörde det s. k. övre Dallaget, som enligt gällande administrativa indelning bestode av Nedansiljans, Ovensiljans och Västerdals fögderier, utom Säfsnäs socken, samt desslikes Envikens socken i Falu fögderi. På grund av rådande fattigdom till följd av jordbrukets ringa omfattning och låga ståndpunkt

hade socknarna i övre Dallaget ävensom Svärdsjö socken i Falu fögderi under åren 1802—1894 undergått storskifte och avvitrning på statens bekostnad, dock hade jordägarna själva fått vidkännas kostnaderna för hantlangning ävensom för åbodelning av skogsmarken. Mora och Våmhus socknar hade vid storskiftet utgjort ett pastorat. Genom nådigt brev den 6 augusti 1859 hade meddelats tillstånd till Våmhus avskiljande från Mora såsom en särskild socken, och enligt nådigt brev den 26 oktober 1888 hade Våmhus även i jordeboken blivit skild från Mora socken.

Genom nådigt brev den 22 oktober 1909 hade förordnande meddelats om tillämpning av lagen angående skyddsskogar angående tre områden inom Våmhus sockens gränser. Arealen härav utgjorde omkring 172.5 kvadratkilometer, varav omkring 19 kvadratkilometer ansåges vara kalfjäll och 153.5 kvadratkilometer skyddsskog. Därav utgjordes blott en mindre del av allmänna skogar nämligen Mora ecklesiastika boställens under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning ställda utskog vid Bösjön. I övrigt omfattade dessa skyddsskogsområden delar av enskilda tillhörande skogar i Mora och Våmhus socknar. Emellertid rädde en stor ägoblandning emellan Mora och Våmhus socknars skogsmarker, och skyddsskogsområdena träffade olika de särskilda hemmanens skogsskiften.

Sedan ämbetsverken med stöd av 1 § i lagen angående skyddsskogar samt med avseende å vad överjägmästaren och förste lantmätaren anført avstyrkt bifall till framställningen i vad den avsåge inlösen för statsverkets räkning av skyddsskogsområden, framhöllo de, att samma framställning däremot vore mera förtjänt av uppmärksamhet från det allmännas sida vad anginge att med hjälp av statsmedel åstadkomma laga skifte samt anförde i denna del följande.

Såsom av förste lantmätarens utredning och yttrande framginge syntes laga skifte å Våmhus sockens skogsmark ej kunna utföras utan intagande i samma skifte av skogsmarken till åtminstone Västbygge fjärding i Mora socken. Förste lantmätarens beräkning av kostnaderna för ett sådant skifte samt rörande den tid, som erfordrades för dess utförande, utvisade nödvändigheten av närmare utredning härom, innan förslag om statens deltagande i dessa kostnader kunde framläggas.

Att skiftesförhållandena inom Våmhus socken vore särdeles otillfredsställande, finge anses såsom obestriddigt. Men till följd av den i orten i allmänhet förekommande uppdelningen av jorden i ett stort antal små brukningsdelar vore skiftesförhållandena lika otillfredsställande inom alla socknar uti ifrågavarande del av provinsen med undantag av några få socknar, inom vilka storskifte eller delvis laga skifte avslutats under senare åren. Även behov av besparingsskogars bildande syntes förefinnas inom alla socknar i övre Dallaget, där sådana förut ej avsatts. Svårigheter syntes emellertid möta att åtminstone i större omfattning bilda allmänningsskogar annat än i samband med laga skifte å de gamla storskifteslagen, varvid de s. k. utskogarna lämpligen kunde avsättas till besparingsskogar. På grund härav måste verkställande av laga skiften i denna landsdel i allmänhet anses såsom en trängande nödvändighet för åstadkommande av rationellt jordbruk såväl som skogsbruk. Till följd av den odlade jordens i dessa bygder jämförelsevis ringa areal och mindre goda beskaffenhet, såsom ofta bestående av sand-, grus- eller myrjord, syntes dock jordägarna näppeligen utan bidrag av allmänna medel kunna bära de kostnader, som föranleddes av laga skiftens utförande. Undantag härifrån utgjorde bland andra de socknar, vilka njöte avkastning av redan avsatta besparingsskogar.

Nödvändigheten av laga skiftens verkställande till möjliggörande av förbättrat

jordbruk, avsättning av besparingsskogar m. m. liksom ock behovot av statsbidrag till kostnaderna härför syntes alltså vara för handen ej allenast inom Våmhus socken utan även inom åtskilliga andra socknar inom övre Dallaget. Vid sådant förhållande och då förslag rörande ordnandet av skiftesförhållandena inom Kopparbergs län antagligen snart vore att motse från skiftesstadgekommittén, ansåge ämbetsverken ej lämpligt, att förslag avgäves rörande skiftesförhållandenas ordnande enbart inom Våmhus socken.

I anledning av uppgifter, att åbodelningen av skogsmarken i Våmhus socken skett uteslutande på jordägarnas egen bekostnad, erinrade ämbetsverken, dels att detsamma vore förhållandet inom flertalet socknar i övre Dallaget och dels att staten på visst sätt kunde sägas hava lämnat väsentligt bidrag till gäldandet av kostnaderna för dylika delningar, då staten för storskifte byarna emellan bekostat mätning och gradering, som vid efterföljande åbodelningar av skogsmarken oftast länt till efterrättelse.

Rörande såväl sättet för en skifteslagsindelning som i vad mån statsmedel borde anvisas såsom bidrag till gäldande av kostnaderna för laga skiften inom vissa delar av Kopparbergs län antogo ämbetsverken, att utredning komme att förebringas av skiftesstadgekommittén.

Vid detta utlåtande var fogad reservation av föredraganden, byrå-Reservation.
chefen i lantmäteristyrelsen P. A. Eriksson, som ansett, att frågan borde
skärskådas även med hänsyn till dess sammanhang med ett kataster-
verk.

Skiftesstadgekommitténs ovan omförmälda framställning den 13
juni 1911 är av följande lydelse:

*Skiftesstadge-
kommitténs
framställning
den 13 juni
1911.*

»Redan före mottagandet av den nådiga remissen hade kommittén ägnat sin uppmärksamhet åt skiftesförhållandena i nämnda län. Dessa förete i åtskilliga avseenden avvikelser från de allmänna skiftesförhållandena i övriga delar av landet. Inom vissa delar av Kopparbergs län, särskilt det s. k. övre Dallaget, råder nämligen avsevärd ägoblandning mellan de byar, vilkas områden sammanfördes vid de under åren 1802—1894 i nämnda landsända förrättade storskiften. Så länge detta förhållande fortfar, kunna laga skiften, företagna inom de olika byarna, icke medföra en så tillfredsställande ägoanordning, som bör vara ändamålet för dylik åtgärd, samt i vissa fall icke ens innebära en förbättring motsvarande de av skiftesexekutionen föranledda kostnader och besvärligheter. Av denna anledning har kommittén funnit det icke kunna förordas att utan vidare undanröja de enligt kungl. kungörelsen den 18 februari 1859 gällande inskränkningar i fråga om vitsord till skifte, avseende rubbade av storskifte, som verkställts på bekostnad eller med understöd av staten.

Å andra sidan råder inom en var av dessa byar i allmänhet synnerligen stor ägoblandning, mångenstädes i den utsträckning att möjligheten till en tidseglig utveckling av jordbruket är utesluten. Det är därför maktpåliggande, att hindren för ett framgångsrikt genomförande av laga skiften i Kopparbergs län varda undanröjda.

Nu förefinnas olika uppfattningar om vad enligt gällande skiftesstadga är att anse såsom skifteslag inom ifrågavarande delar av nämnda län. Enligt en uppfattning utgör det gamla storskifteslaget — i allmänhet sammanfallande med det forna sockenområdet — fortfarande det egentliga skifteslaget. Enligt den andra uppfattningen äro de vid storskiftet sammandragna byarna numera att anse var för sig såsom det skifteslag, inom vilket laga skifte kan ifrågakomma.

Utgår man från sistnämnda uppfattning, måste med hänsyn till ovan påpekade ägoblandning mellan byarna laga skifte föregås av en skifteslagsindelning med ändamål att samtliga de byar, emellan vilka avsevärd ägoblandning är rådande, sammanläggas till ett skifteslag. Mera enstaka fall av ägoblandning torde kunna hävas genom ett utvecklat ägoutbytningsinstitut. En dylik skifteslagsindelning lär svårigen kunna komma till stånd annat än genom statens försorg och på dess bekostnad.

Betraktas åter de gamla storskifteslagen fortfarande såsom de egentligen gällande skifteslagen, så lär även de vittomfattande och dyrbara åtgärder, som förutsättas, om laga skiften skola inom så vidsträckta områden genomföras utan jordägarnas allt för hårda betungande och medföra alla de fördelar för reglering av jordbesittningen, som böra åsyftas, ej kunna komma till stånd utan statens kraftiga mellankomst i en eller annan form.

I ena som andra fallet påkallas alltså ett system av administrativa åtgärder, om skiftesfrågan i Kopparbergs län skall kunna på ett tillfredsställande sätt lösas.

Då nu kommitténs uppdrag synes vara av legislativ art, har kommittén funnit det tvivelaktigt, huruvida det faller inom kommitténs behörighet att företa en utredning angående behovet och omfattningen av sådana administrativa åtgärder.

Med hänsyn till att ett snart undanröjande av de av skiftesförhållandena beroende hinder för jordbrukets höjande i Kopparbergs län får anses vara av nöden, och då frågan härom står i nära sammanhang med det kommittén lämnade uppdrag, har kommittén emellertid ansett sig böra på detta sätt fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på behovet av en utredning angående vilka åtgärder, som erfordras för att laga skiften inom ifrågavarande delar av Kopparbergs län må kunna komma till stånd och med största möjliga fördel genomföras.»

Förste lant-
mätaren i
Kopparbergs
län.

Sedan ärendet remitterats till lantmäteristyrelsen samt handlingarna överlämnats till förste lantmätaren i Kopparbergs län, har han uti yttrande den 5 oktober 1914 anfört följande.

Den av skiftesstadgekommittén gjorda relation av skiftesförhållandena inom ifrågavarande delar av länet syntes vara välgrundad och riktig. Synnerligast inom de socknar, som blivit storskiftade, innan föreskrifterna i kungörelsen den 18 februari 1859 vunnit tillämpning, hade sönderstyckningen av jorden drivits så långt och utförts — i regel utan fackmässig ledning — på sådant sätt, att därigenom ett allvarligt och svåråtkomligt hinder uppstått för införandet av ett rationellt jordbruk och en välordnad skogshushållning. Undanröjande av nämnda hinder syntes vara en angelägenhet av allra största betydelse för ifrågavarande landsdels välfärd och ekonomiska förkovran. Någon möjlighet till hindrets undanröjande utan statshjälp syntes icke förefinnas. Förste lantmätaren fann sig därför böra för-

orda, att en utredning i det av skiftesstadgekommittén angivna syftet snarast möjligt komme till stånd.

Sedan lantmäteristyrelsen emellertid den 31 december 1915 anmodat förste lantmätaren att inkomma med förnyat yttrande och därvid uttala sig om de olika riktlinjer, som kunde eller borde följas vid en skifteslagsindelning inom länet, samt om arbetets organisation, har han den 15 mars 1916 avgivit förnyat yttrande och därvid anfört följande.

Ett ändamålsenligt ordnande av jorddelningsförhållandena vore ett ofrånkomligt villkor för höjandet av det allmänna välståndet inom övre Dallaget. Endast genom laga skiften syntes erforderlig arrondering av jorden kunna genomföras. Vid dylika kunde emellertid alla förefintliga möjligheter för beredande av ett framgångsrikt jordbruk och en ändamålsenlig skogshushållning icke direkt utnyttjas, emedan ägoblandning i ganska stor utsträckning funnes emellan de olika byalagen på det sätt, att en och samma brukningsdel ofta hade ägolotter inom två eller flera skifteslag. För att ändamålet med laga skiften skulle kunna fullständigt vinnas, syntes därför en reglering av de nuvarande skifteslagen vara nödvändig. Ävenledes syntes, såsom skiftesstadgekommittén framhållit, en sådan reglering vara nödvändig för vinnande av klarhet beträffande omfattningen av de nuvarande skifteslagen. En reglering av skifteslagen syntes jämväl vara påkallad av en hel del andra, jorddelningsväsendet mer eller mindre direkt tillhörande angelägenheter såsom ordnandet av rätts- och fastighetsförhållandena beträffande skyddsskogsområdena, bildandet av s. k. samfällighetsskogar, ett rationellare ordnande av frågan om stödskog för jordbruket m. m.

En sådan skifteslagsindelning måste på grund av nu angivna omständigheter komma att omfatta ett helt system av tekniska och administrativa åtgärder, som syntes böra inrymmas i ett särskilt slag av skiftesförrättningar, vilka kunde med ett gemensamt namn benämnas skifteslagsindelningar.

En var sådan förrättning syntes böra begränsas till ett föregående bydelningsstorskifte, d. v. s. till den eller de socknar, som ingått i ett och samma storskifte. Den borde grundas huvudsakligast på de vid storskiftet upprättade kartor och handlingar. I avseende å den formella behandlingen, särskilt beträffande hållandet av sammanträden med jordägarna, föredragning och avgörande av förekommande frågor m. m., borde de i skiftesstadgan meddelade föreskrifter med någon jämkning tillämpas.

Beträffande själva förrättningarnas utförande borde bland andra följande frågor ordentligen föredragas och avgöras:

»1:o) Om upprättande av förteckning över delägarnas fastigheter inom skiftesområdet och denna förtecknings anslutning till gällande jordregister;

2:o) Om urskiljandet av de områden, som skola avsättas till samfällighets- eller besparingsskogar, samt om skyddsskogsområdena;

3:o) Om bestämmandet av skifteslagen i inägojorden och därtill erforderlig stödskog samt därefter skifteslagen i avrösningsjorden samt om skifteslags sammanslagning;

4:o) Om bestämmandet av grunderna och sättet för fördelningen av skatte-talen eller jordatalen ej mindre emellan de nya skifteslagen än även emellan ett vart hemman inom sådant skifteslag;

5:o) Om upprättande av fullständig och detaljerad beskrivning över hela regleringen;

6:o) Om prövning av de förut verkställda åbodelningarna inom de nya skifteslagen och bestämmandet dels av de skifteslag, som genom samma åbodelningar anses vara så väl skiftade, att åbodelningarna utan vidare böra befordras till fastställelse såsom laga skiften, och dels av de skifteslag, som kunna bli va föremål för laga skiften oberoende av gällande inskränkning i avseende å skiftesvitsordet;

7:o) Om reproduktion och tryckning samt utgivande till jordägarna av vid förrättningen upprättade kartor och handlingar; och

8:o) Om avslutning och besvärshänvisning.»

Förste lantmätaren har vidare framhållit, att, då utförandet av dessa förrättningar fordrade icke allenast vittgående erfarenhet inom lantmäteriväsendet utan jämväl särskilt ingående kännedom om ortsförhållandena inom skilda delar av Kopparbergs län samt då det väsentligaste arbetet med förrättningarnas utförande givetvis måste förläggas till länslantmäterikontoret, syntes ledningen av arbetet böra nppdragas åt förste lantmätaren i länet och för ändamålet erforderliga arbetskrafter ställas till hans förfogande.

Genom skifteslagsregleringar i den omfattning nu antytts skulle enligt förste lantmätarens mening en hel mängd för den bofasta befolkningens välstånd och trevnad viktiga frågor kunna vinna den tänkbarast bästa lösning. Exempelvis skulle, utom frågorna om avsättande av skydds- och samfällighetsskogar, frågan om regleringen av bolags och föreningars rätt att förvärva fast egendom därvid kunna lösas på sådant sätt, att inägohemman, som ägdes av bolag, komme att återgå i den jordbrukande befolkningens ägo. Genom sådana skifteslagsregleringar komme jämväl de blivande laga skiftena att kunna inskränkas till endast de ägoområden eller skifteslag, beträffande vilka sådana skiften vore nödvändiga. Härigenom komme att vinnas icke blott lättnader i kostnaderna för jordägarna utan även den för dem stora fördelen, att själva skiftesförfarandet bleve enklare och finge ett kortvarigare förlopp.

Ett annat förslag hade för ett trettital år sedan varit föremål för behandling av Kopparbergs läns landsting. Detta förslag hade gått ut på att sådana av de nuvarande byalagen eller skifteslagen, som läge i avsevärd ägoblandning, skulle sammanföras till särskilda skifteslag, men att någon reglering i övrigt icke skulle ske. En sådan skifteslagsindelning bleve uppenbarligen av möjligast enkla beskaffenhet och komme att draga relativt ringa kostnader. Nyttan av densamma komme givetvis även att bli va relativt ringa.

Mellan de sålunda skisserade bägge sätten för reglering av skifteslagen finnes utrymme för en mångfald förslag, som kunde äsyfta frågans mer eller mindre fullständiga lösning.

Uti skrivelse den 21 maj 1918 anmodade lantmäteristyrelsen förste lantmätaren att inkomma med uppgift sockenvis om och i vilken utsträckning laga skiften skett samt i vilken omfattning sådana kunde vara av behovet påkallade ävensom i vad mån för genomförande av erforderliga skiften någon särskild indelning i skifteslag vore erforderlig

jämväl efter tillkomsten av sådana lagbestämmelser, som innehölles i 5 § i skiftesstadgekommitténs förslag till lag om skifte av jord.

I anledning härav har förste lantmätaren uti yttrande den 7 juni 1918 meddelat följande.

Jorddelningsförhållandena inom länet företedde i stort sett två särskilda huvudtyper, beroende på arten av de skiftesförrättningar, varpå de voro grundade. Förhållandena i sydöstra delen av länet eller närmare bestämt inom Västerbergs-lags domsaga och Hedemora domsaga med undantag av Sätters landskommun samt vidare inom Säfsnäs socken i Nås och Malungs domsaga och i viss mån även inom Sundborns, Kopparbergs, Aspeboda, Torsånga och Vika socknar i Falu domsaga vore till följd av verkställda enstaka äldre storskiften och laga skiften närmast likartade med förhållandena inom angränsande delar av Västmanlands och Örebro län samt i stort sett jämförliga med förhållandena inom övriga delar av riket. Skiftesförhållandena inom övriga delar av länet däremot eller Ovansiljans och Nedansiljans domsagor, Västerdals domsaga med undantag av Säfsnäs socken samt inom Svärdsjö, Envikens, Stora Tuna, Silvbergs och Gustavs socknar i Falu domsaga ävensom inom Sätters landskommun i Hedemora domsaga vore av mera säregen beskaffenhet, beroende på den i dessa trakter fortgående sönderstyckningen av jorden. Jorddelningsförhållandena inom denna del av länet grundade sig ytterst på sockenvis utförda storskiften. Dessa storskiften vore emellertid i avseende å beskaffenheten av två skilda typer, beroende på den tid, varunder de blivit utförda, och de författningar, som därvid tillämpats.

Storskiftena inom Svärdsjö och Envikens socknar i Falu domsaga, inom Lima och Transtrands socknar i Nås och Malungs domsaga samt inom Orsa, Älvdalens, Särna och Idre socknar i Ovansiljans domsaga vore i avseende å ändamåls-enligheten nära nog jämförliga med de laga skiften, som vid samma tid utförts och vunnit fastställelse. Mindre rationellt utförda samt inriktade på föräldrade jordbruks- och skogshushållningsförhållanden vore storskiftena inom övriga delar av länet eller inom Nås och Malungs domsaga med undantag av Säfsnäs socken, inom hela Nedansiljans domsaga samt inom Mora tingslag av Ovansiljans domsaga eller socknarna Mora, Våmhus, Sollerön och Venjan.

Anledningen till uppkomsten av dessa bägge typer av storskiften vore närmast att söka, förutom i tidsförhållandena i allmänhet, i den omständigheten, att storskiftena inom den förstberörda delen av länet verkställdes i huvudsaklig anslutning till bestämmelserna i kungörelsen den 18 februari 1859 angående förändrade föreskrifter i avseende å besutenhets- och storskiftesväsendet i Stora Kopparbergs län, under det storskiftena inom den sistberörda delen utförts i huvudsaklig anslutning till nådiga brevet den 17 augusti 1804 angående storskiften och strömningsningar i länet.

Jorddelningsförhållandena inom dessa bägge delar av länet hade därjämte blivit än mer skiljaktiga därigenom, att desamma inom den sistberörda delen under längre tid varit påverkade av den alltjämt fortgående sönderstyckningen av egendomarna genom arvskiften och av jordägarna själva utförda sämjedelningar.

I sammanhang med storskiftena inom de mera rationellt storskiftade socknarna eller Svärdsjö och Enviken, Lima och Transtrand, Orsa samt Särna och Idre hade betydande häradsallmänningar eller s. k. besparingsskogar blivit avsatta.

Dessa vårdades och förvaltades i enlighet med särskilda föreskrifter. Härjämte hade särskilda s. k. besparings- eller allmänningskogor sedermera blivit utbrutna inom Venjans socken samt ställda under allmän vård.

Sedan förste lantmätaren härefter redogjort för i vilken omfattning laga skiften verkstälts inom den del av länet, som icke sockenvis undergått storskiften, har han uttalat den mening, att behov av ny arrondering av jorden inom denna del av länet föreläge icke blott inom de skifteslag, som icke undergått laga skifte, utan även inom en avsevärd del, möjligen en tredjedel, av de skifteslag, där laga skiften verkstälts. Dessa laga skiften syntes nämligen icke hava blivit rationellt utförda. Då emellertid någon större ägoblandning de olika skifteslagen emellan i allmänhet icke syntes förekomma inom denna del av länet, ansåge han, att lämplig reglering mellan skifteslagen för åstadkommande av ändamålsenliga laga skiften borde kunna åvägbringas inom ramen av de bestämmelser, som intagits i 5 § i förslaget till lag om skifte av jord, och att således någon särskild skifteslagsindelning här borde kunna undvikas.

Inom de enligt 1859 års kungörelse storskiftade socknarna hade endast ett laga skifte av mindre omfattning förekommit eller å Vällingbäcken i Svärdsjö socken. Till följd av den alltjämt vid arvskiften och av jordägarna själva för rättade sänjedelningar fortgående sönderstyckningen av jorden bleve behovet av ny ägoreglering genom laga skiften även inom dessa socknar allt mer framträdande. Den vid storskiftena utförda indelningen i skifteslag vore emellertid i allmänhet tillfredsställande. Till följd härav syntes den reglering skifteslagen emellan, som kunde bli erforderlig för beredande av erforderliga laga skiften, även inom denna del av länet kunna utföras i sammanhang med dessa skiften med stöd av bestämmelserna i 5 § i förslaget till lag om skifte av jord.

Inom de socknar, som undergått storskiften enligt bestämmelserna i 1804 års nådiga brev, hade enligt förste lantmätarens uppgift laga skiften förekommit till följande antal, nämligen i Mora socken 2, i Venjans socken 3, varjämte 1 laga skifte påginge inom socknen, i Ore socken 6, i Järna socken 3, i Floda socken 1 samt 2 endast å skogsmark, i Stora Tuna socken 2 å gruvskogar, i Gustavs socken 1, i Sätters socken 4 samt 27 å skogsmark. Något laga skifte hade enligt hans uppgift däremot icke utförts inom någon av socknarna Våmhus, Sollerön, Leksand, Gagnef, Siljansnäs, Bjursås, Ål, Rättvik, Boda, Malung, Äppelbo, Nås och Silvberg. En del av nu angivna laga skiften hade emellertid omfattat endast inägorna. Enligt förste lantmätarens mening kunde emellertid en del av dessa skiften endast för en kortare tidsperiod bereda möjlighet för ett rationellt jordbruk och en ordnad skogshushållning.

Den genom storskiftena inom sistberörda del av länet utförda ägoarronderingen hade redan från början blivit mindre rationell och åsyftat att tillgodose dåtidens jordbruks- och skogsvårdsförhållanden. Dessa storskiften, som hade utförts under förra hälften av 1800-talet, hade genom den i dessa trakter fortgående sönderstyckningen av jorden blivit, med undantag av Sätters socken, till den ytterliga grad söndertrasade, att behovet av en helt och hållet ny ägoarrondering numera vore ett oavvisligt villkor för att ett rationellt jordbruk och en väl ordnad skogshushållning skulle bli möjliga.

Inom dessa trakter förekomme även en stor ägoblandning de olika skifteslagen emellan. På grund härav vore bestämmelserna i 5 § i förslaget till lag om

skifte av jord icke tillfyllest ens för att bereda möjlighet för ändamålsenliga laga skiften. Förhållandena inom dessa trakter med undantag av Sätters socken, som till största delen redan undergått laga skifte, påkallade därför enligt förste lantmätarens mening åtgärder icke blott för att bereda möjlighet för ändamålsenliga laga skiften utan jämväl för att undanröja de svårigheter, som uppstode vid genomförande av sådana skiften samt för att vinna andra med lagstiftningen till jordbrukets och skogshushållningens fromma på senaste tiderna åsyftade men icke uppnådda regleringar. Förste lantmätaren har i denna del erinrat om lagen om skyddsskogar, lagen om förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom samt 1915 års lag med särskilda bestämmelser beträffande viss samfällid skogsmark inom Kopparbergs län.

Enda lösningen av skiftesfrågan inom denna del av länet vore därför enligt förste lantmätarens åsikt att söka i en ändamålsenlig, under erfaren och med ortsförhållandena väl förtrogan ledning ställd skifteslagsindelning. Denna borde planläggas och utföras så, att icke allenast möjlighet för utförande av ändamålsenliga laga skiften därigenom bereddes utan även samtidigt svårigheterna för åvägabringandet av sådana skiften i möjligaste mån undanröjdes och ändamålsenlig reglering vunnes beträffande såväl frågorna om bolags och föreningars egendomsförvärv och bildandet av allmänningsskogar som i anledning av skyddsskogsområdena m. m.

En sådan skifteslagsindelning vore emellertid önskvärd jämväl inom de socknar, som storskiftats i anslutning till 1859 års kungörelse.

Såsom bidrag till upplysning i föreliggande ärende har lantmäteristyrelsen genom föredraganden, byråchefen J. Hamrin låtit upprätta vid styrelsens utlåtande den 12 november 1918 fogade utredningar avseende

Lantmäteristyrelsens
utlåtande
12/11 1918.

dels historisk redogörelse för jorddelningslagstiftningen rörande Kopparbergs län,

dels redogörelse för förut vidtagna åtgärder för befrämjande av genomförandet av laga skiften inom vissa delar av Kopparbergs län,

dels redogörelse rörande åtgärder för skiftesväsendets befrämjande på Gotthland m. m.,

dels ock redogörelse för de särskilda bestämmelser, som i fråga om skiftesstadgans tillämpning meddelats rörande Gävleborgs län m. m.

Lantmäteristyrelsen har vidare meddelat, att styrelsen vid ärendets behandling biträts av förste lantmätaren i Älvsborgs län G. T. Anderson, som under en lång följd av år tjänstgjort inom Kopparbergs län, samt att tillfälle beretts föredraganden jämte förste lantmätaren Anderson att besöka Kopparbergs län för att inhämta kännedom om förhållandena, varvid överläggningar i ämnet ägt rum med landshövdingen C. Fr. Holmquist, förste lantmätaren B. K. R. Mogensén samt ett stort antal andra med ortsförhållandena väl förtrogna personer. Med landshövding Holmquist hade lantmäteristyrelsen haft tillfälle till överläggning jämväl på ett senare stadium av ärendets handläggning.

Lantmäteristyrelsens utlåtande är av följande lydelse:

Översikt av
utvecklingen.

»Av den historiska redogörelsen framgår, att undantag från de för riket i allmänhet gällande inskränkande bestämmelserna i fråga om jordens delning redan år 1684 meddelats för bergslagen och alltså för viss del av Kopparbergs län, att de undantagsbestämmelser, som här avses, emellertid tillämpats såsom om dessa gällt hela länet, samt att därefter beträffande Kopparbergs län undantag gjorts så till vida, att, under det minimigränsen för skattehemmanen inom övriga delar av landet bestämts till $\frac{1}{4}$ mantal, genom resolutioner av åren 1693, 1699 och 1719 samma gräns för Öster- och Väster-Dalarna samt Gagnefs och Svärdsjö socknar satts till $\frac{1}{16}$ mantal samt för övriga delar av länet till $\frac{1}{8}$ mantal.

Denna speciallagstiftning för Kopparbergs län synes hava fortfarit att gälla även sedan en friare jorddelning genom nådig förordning av år 1747 medgivits beträffande övriga delar av riket. Berörda speciallagstiftning avlöstes av en ny sådan genom 1802 och 1804 års nådiga brev, det förra ställt till landshövdingen, friherre av Nordin angående av honom föreslagna medel och utvägar att upphjälpa lantbruket och lantushållningen i Dalarna och det senare ställt till kammarkollegium angående storskiften och strömmrensningar i Stora Kopparbergs län.

Man har emellertid anledning antaga, att redan vid utfärdandet av 1802 års brev avsikten icke varit, att detsamma skulle gälla hela Kopparbergs län, och att så var förhållandet med 1804 års nådiga brev torde få anses givet. Detta gäller åtminstone allt vad dessa brev innehöllo angående storskiften. När därför vid utfärdandet av nådiga förordningen angående enskiften den 2 februari 1807 förklarades, att denna förordning icke avsåge Kopparbergs län utan att där skulle gälla de storskiftes- och avvitringsförfattningar, som redan vore eller framdeles bleve utfärdade, synes det tveksamt, vilka bestämmelser i avseende å delning av jord, som rätteligen böra anses hava varit gällande i början av 1800-talet beträffande de delar av länet, där några storskiften enligt 1802 och 1804 års brev icke utförts eller ifrågasatts till utförande.

Samma tveksamhet råder även, sedan vid utfärdandet av nådiga förordningen den 19 december 1827 angående grunderna och villkoren för hemmansklyvning samt avsöndring av jord eller andra lägenheter från hemman förklarats, att samma förordning, tills vidare och intill dess annorlunda därom kunde bli förordnat, icke skulle gälla Kopparbergs län.

Först genom 1859 års nådiga kungörelse angående förändrade föreskrifter i avseende å besutenhets- och skiftesväsendet i Kopparbergs län undanröjdes denna tveksamhet, då däri förordnades, att de för riket i allmänhet gällande författningar om grunderna och villkoren för hemmansklyvning och avsöndring av jord eller andra lägenheter från hemman skulle gälla även nämnda län.

Av den historiska redogörelsen inhämtas emellertid vidare, att Eders Kungl. Maj:t icke mindre än tre särskilda gånger eller åren 1725, 1786 och 1824 funnit sig böra rikta uppmaningar dels till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet att hålla hand över att klyvning och avsöndring av jord icke skedde i strid mot gällande föreskrifter, dels till domhavandena i länet att de icke ägde att meddela uppbud och fasta å dylika fång.

På grund av vad sålunda meddelats synes fog finnas för den uppfattning, att den utveckling förhållandena inom Kopparbergs län tagit icke enbart bör till-

skrivs en inrotad sedvänja och säregna egenskaper hos befolkningen utan även beror på den undantagsställning, som Dalarna från äldre tider intagit i fråga om villkoren för jordens delning, den osäkerhet, som rått i fråga om de bestämmelser, vilka under särskilda tider gällde, samt bristande uppsikt över bestämmelsernas efterlevnad. Åtskilligt torde även böra tillskrivas innehållet i de bestämmelser, som sedermera meddelades för att råda bot för jordsplitringen. Man synes i denna del kunna ansluta sig till det uttalande, som vid föredragning i statsrådet av ovanberörda nådiga kungörelse den 18 februari 1859 gjordes av vederbörande departementschef. Denne erinrade därvid, huru besutenhetsväsendet, sådant det utvecklats sig i Kopparbergs län, mera än annorstädes företedde ett lärorikt exempel på vanskligheten av lagstiftarens försök att reglera förhållanden, vilka enligt hans åsikt till sin natur hörde under den enskildes fria verksamhet. I stället för att ernå syftemålet med 1804 års bestämmelser hade det verkliga resultatet blivit, att Dalarnas i små lotter kluvna jord till stor del innehades utan i laga delning bekräftad åtkomst. Erfarenheten visade, att de strängaste förbud icke kunnat förekomma jordens styckning utan blott vållat en vådlig osäkerhet i den obesutna jordens besittning.

En omständighet, som i väsentlig mån befordrat jordens uppdelning i smala tegar och små ägostycken, ligger emellertid även däri, att man vid de äldre storskiftena icke beaktade de odlingsbara lägenheter, vilka funnos på skogsmarkerna och över huvudtaget utanför de områden, som redan vid tiden för storskiftenas utförande voro mer eller mindre odlade eller betraktades som inägojord. I samband härmed står det förhållandet, att utflyttningar vid berörda storskiften kommo till stånd endast i ringa utsträckning. Och en följd av dessa båda omständigheter har blivit, att knappast någonstades i vårt lands skogsbygder den odlade jorden ligger så koncentrerad omkring byarna och skogsmarkerna utgöras av så stora komplex som på åtskilliga ställen inom ifrågavarande trakter av Dalarna är fallet. Den utvidgning till dubbelt och än mer av den odlade marken, som inom övriga delar av landet varit en naturlig följd av ett hemmans klyvning, har till följd av nu berörda förhållanden icke befunnits möjlig, utan har man varit hänvisad att dela de särskilda odlingar, som tillhört den fastighet, vilken i det särskilda fallet varit föremål för delning.

Allt från äldre tider har klagats över den snart sagt gränslösa ägosplitringen inom ifrågavarande delar av Kopparbergs län och olägenheterna av densamma. Vid lantbruksmöte, som hölls i Mora den 24 och 25 augusti 1883, framhölls, att, då man vid bolbyn hade ända till en fjärdedels mil till en del ägoskiften, toge det givetvis längre tid att utföra det arbete, som deras skötsel krävde, än om man hade sin egendom på ett ställe, och när man hade ägor på ända till 3 och 4 mils avstånd från hemmet, måste ännu mera tid offras. Sådan åtgärd för folk och dragare ej blott till ägornas skötsel och grödans bärgning utan även till grödans hemforsling. En följd av de små ägoskiftena vore även, att brukarna blevo beroende av varandra vid ägornas skötsel, att intresset för nyttiga jordförbättringar slappades, att sådana åtgärder, som krävde gemensamhet, såsom avdikning bleve svårare att få genomförda, att upptagande av diken och uppförande av stängsel flerstädes icke kunde ifrågakomma samt att de små tegarna i övrigt icke heller kunde brukas som sig borde. Jordstyckningen lade även hinder i vägen för de tidsödande, lönlösa

Behov av
laga skiften.

»hackslogarnas» förvandling till betesmarker, och härigenom framtvingades det för boskapsskötselns höjande så hinderliga fåbods-systemet med de magra skogsbetena. Detta system bleve särskilt dyrt för dem, som hade endast ett fåtal kreatur eller endast en ko. Även i sådant fall måste nämligen vallhjon medfölja till fåbodarna.

Betydelsen av dessa uttalanden framträder ytterligare, då man erfar, att nu verkställd undersökning giver vid handen, att inom Leksands, Rättviks, Mora och Våmhus socknar jordsplittningen gått därhän, att hemmansägarna i dessa socknar i regel hava andel i 5—10 hemmans- eller besutenhetsnummer, samt ägorna fördelade i 8—15 åkerskiften, 2—8 ängsskiften och 6—15 och ofta långt flera skogsskiften. Ett stort antal jordbrukare har långt flera skiften. Flerstädes påträffas skiften om 6, 8 à 10 meters bredd och anseelig längd. Jordstyckningen har på många ställen nått gränsen för vad som är möjligt med hänsyn till brukningen.

I detta sammanhang torde även böra erinras därom, att nuvarande förhållanden innebära, att befolkningen för delning av sina hemman nödgas utbetala anseeliga belopp. Kostnaderna för dessa delningar, vilka endast hava naturen av samsedelningar och alltså sakna bestående kraft, äro, åtminstone då de verkställas av lantmätare, på det hela taget lika stora som förrättningar, vilka få framtida giltighet.

Med ledning av tillgängligt statistiskt material verkställd undersökning av utvecklingen under åren 1865—1915 visar, att den odlade jorden inom Kopparbergs län ökats med 21 procent, under det medeltalet för riket är 58 procent, samt att både spannmåls-, potatis- och rotfruktsskörden inom länet ökats proportionsvis mer än inom riket i dess helhet, under det foderskörden ej ökats i lika stor proportion som för riket i dess helhet. Av denna undersökning har vidare framgått, att skörden per hektar av spannmål obetydligt understiger riksmedeltalet och av potatis överstiger detsamma, att likväl i förhållande till folkmängden skördeförhållandena inom Kopparbergs län äro betydligt sämre än inom landet i dess helhet samt att boskaps-skötseln under den tid undersökningen omfattat legat nere och synes vara i tillbakagång. I övrigt må från denna utredning antecknas, att förhållandena för Kopparbergs län komme att te sig något ofördelaktigare, om vid undersökningen icke medtagits Hedemora och Västerbergslags fögderier, där jordförhållandena äro mer likartade dem i övriga delar av landet.

Att skördeförhållandena inom Kopparbergs län oaktat den rådande jordsplittningen äro så pass goda, som ovanstående uppgifter visa, beror givetvis på den odlade jordens ringa areal, som gör, att på varje brukningsdel i medeltal belöper endast 3 $\frac{1}{2}$ hektar. Även under nu rådande förhållanden möjliggöres härigenom ett intensivt bruk.

Uppenbart är emellertid, att produktionskostnaderna för jordbruket till följd av jordsplittningen ställa sig synnerligen ofördelaktiga. I anslutning härtill torde böra erinras om ett uttalande år 1884 av dåvarande förste lantmätaren C. O. Widmark i yttrande till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet. Widmark framhöll därvid särskilt såsom fördelar av i sammanhang med skiften verkställda utflyttningar minskat arbete och minskad kostnad, inbesparad tid, dagligt, ja stundligt tillfälle till aktgivande på jordbruket och möjlighet att använda rätta stunden för varje särskilt jordbruksarbete samt utväg att tillgodogöra för jordbruket varje mellanstund. Härtill komme de sanitära och sedliga förmåner, som sprängandet av de osunda byarna medförde. I stället för dessa, där varje delägare varit beroende

av sina grannars åtgöranden och kanske mest lidit av deras uraktlåtenhet, uppstode fribelägna, vackra och sunda åbyggnader med trädgårdsanläggningar.

Jordmånen är i flertalet av ifrågavarande trakter jämförelsevis god. Redan nu odlas med framgång såväl råg, korn och havre som vete, och god tillgång på odlingsbara marker finnes inom den ojämförligt största delen av ifrågavarande del av länet.

Det torde därför vara tydligt, att genomförandet av laga skiften kommer att medföra mycket stora utvecklingsmöjligheter för jordbruket. Belysande härutinnan är den erfarenhet, som vunnits på Gottland. Där började skiftena efter verkställd skifteslagsindelning i början på 1860-talet. Statistiken beträffande Gottland under åren 1865—1915 visar, att arealen av den odlade jorden ökats med 111 procent, under det motsvarande procenttal såsom ovan meddelats för hela riket uppgår till 58 procent, att spannmålsskörden för Gottland ökats med mer än dubbelt i jämförelse med landet i dess helhet samt att jämförelsen även i avseende på andra skörderesultat ställer sig mycket förmånlig för Gottland.

Emellertid torde böra tilläggas, att blivande skiften för Kopparbergs län även hava till uppgift att införa ordnade äganderättsförhållanden. Dessa lämna för närvarande på flera trakter åtskilligt övrigt att önska. Vilande lagfarter förekomma i synnerligen stor utsträckning, och alltså äger i viss mån ännu sin riktighet ovanberörda år 1859 gjorda uttalande, att Dalarnas i små lotter kluvna jord till stor del innehades utan i laga ordning bekräftad åtkomst.

Även befolkningen inser numera, att genomförandet av laga skiften är ofrånkomligt inom större delen av ifrågavarande trakter, även om densamma hyser farhågor för kostnaderna.

Lantmäteristyrelsen kan vitsorda skiftesstadgekommitténs uppgift, att inom vissa delar av Kopparbergs län, särskilt det s. k. övre Dallaget, råder avsevärd ägoblandning emellan de byar, vilkas områden sammanfördes vid de under åren 1802—1894 i nämnda landsända förrättade storskiften, samt delar kommitténs mening därom, att så länge detta förhållande fortfar, kunna laga skiften, företagna inom de olika byarna, icke medföra en så tillfredsställande ägoanordning, som bör vara ändamålet med en dylik åtgärd. Styrelsen är även ense med kommittén därutinnan, att olika uppfattningar förefinnas om vad enligt gällande skiftesstadga är att anse såsom skifteslag inom ifrågavarande delar av nämnda län. Enligt en uppfattning utgör det gamla storskifteslaget — i allmänhet sammanfallande med det forna sockenområdet — fortfarande det egentliga skifteslaget. Enligt en annan uppfattning äro de vid storskiftet sammandragna byarna numera att anse var för sig såsom det skifteslag, inom vilket laga skifte kan ifrågakomma. På grund härav och då det av kommittén avgivna förslaget till lag om skifte av jord icke synes innehålla bestämmelser, som för alla fall skulle undanröja berörda ovisshet, kan lantmäteristyrelsen i likhet med kommittén icke förorda, att utan vidare skulle undanröjas de enligt nådiga kungörelsen den 18 februari 1859 gällande inskränkningar i fråga om vitsord till skifte, vilket avser att rubba storskifte, som verkställts på bekostnad eller med understöd av staten.

Lantmäteristyrelsen kan emellertid icke följa den förra av ovanberörda uppfattningar och sålunda utan vidare betrakta de gamla storskifteslagen såsom de egentligen gällande skifteslagen. Beträdande av denna väg måste såsom kommittén

För-
beredande
åtgärder för
genom-
förandet av
laga skiften
Indelning i
skifteslag.

framhållit påfordra statens kraftiga mellankomst i en eller annan form. Härtill kommer, att även under denna förutsättning genomförandet av dylika förrättningar måste anses såsom en ytterst vanskelig sak särskilt vad angår de större socknarna. Förste lantmätaren i länet har, på sätt ovan framgår, beräknat den erforderliga tiden för genomförandet av ett laga skifte å Våmhus socken tillika med Västbygge fjärding av Mora socken i lyckligaste fall till 25 år men framhållit, att förrättningen till följd av rättegångar sannolikt komme att kräva en tidsrymd av 40 år. Särskilt den synpunkt, som här kommer till synes, eller möjligheten för en enskild delägare att genom process uppehålla skiftet och de olägenheter, som därav uppstå för övriga delägare, mana till att söka begränsa skifteslagens omfattning.

Att härvid emellertid möjligheten att genomföra en ändamålsenlig ägoreglering måste bliva den förhärskande synpunkten, är givet, och skifteslagen böra icke begränsas därhän, att ändamålet med skiftet äventyras. Detta uttalande får emellertid icke tolkas därhän, att varje delägares alla ägor skola sammanföras. Om en person inom övriga delar av riket är ägare av fastigheter i olika byar, kan härav icke deduceras någon rätt för honom att få dessa byar sammanslagna till ett skifteslag. Så bör icke heller ifrågakomma i de trakter, varom här är fråga, med mindre ett större antal delägare hava ägor i de byar, som ifrågasättas till sammanförande.

Emellertid torde en blivande skifteslagsindelning icke heller böra bindas vid att alla ägor, som tillhöra en fastighet, ovillkorligen skola ingå i samma skifteslag. Genom vidhållande av en sådan uppfattning skulle de särskilda fastigheternas andelar i fäbode- och utskogar komma att medföra, att beträffande åtminstone vissa socknar större delen av desamma måste läggas till samma skifteslag. Det synes emellertid önskvärt, att vid en blivande skifteslagsindelning undersökning verkställs i vad mån utskogar och sådana fäbodeskogar, som i någon större utsträckning icke ägna sig för odling och bosättning, kunna avskiljas såsom särskilda skifteslag. Härigenom vinnes, att skifte å inägojorden med lämplig skogsmark icke kommer att uppehållas av skifte å mark, vars skiftande är mindre angeläget och beträffande vilken det redan verkställda skiftet måhända kan anses vara tillfredsställande.

Lantmäteristyrelsens nu gjorda uttalanden böra anses innebära, att man bör utgå från det gamla storskifteslaget och inrikta undersökningen på att till särskilda skifteslag i främsta rummet avskilja mera fribelägna byar, utskogar och vissa fäbodskogar samt därefter beträffande den återstående delen göra den uppdelning i skifteslag, som möjligen och lämpligen kan åstadkommas.

I anslutning till vad sålunda anförts synes gången av arbetet böra bliva, att, sedan med ledning av i lantmäterikontoret befintliga kartor och skifteshandlingar samt jordregistret jämte mantals- och taxeringslängder en förberedande utredning verkställts rörande förefintliga ägoblandningar och äganderättsförhållanden, bör vid besök i socknen kännedom inhämtas rörande därstädes rådande särskilda förhållanden och därvid särskilt undersökas vilka odlingsmöjligheter, som finnas. Här efter bör arbetet fortsättas å lantmäterikontoret med utarbetande av ett förslag till skifteslagsindelning, som bör åskådliggöras på lämplig sammandragskarta. Detta förslag torde böra föredragas vid sammanträden traktvis inom socknen och samtidigt torde böra föreligga en förteckning över fastigheterna inom de särskilda skifteslagen med förslag till jordatalets eller mantalets fördelning beträffande fastigheter, vilkas ägor fallit inom skilda skifteslag. Sedan därefter företagits de jämkningar, vartill framställda erinringar kunna giva anledning, torde förslaget böra överlämnas till Eders

Kungl. Maj:ts befallningshavande, som efter granskning av detsamma torde böra översända detsamma till lantmäteristyrelsen, vilken det skulle åligga att med bifogande av eget yttrande befordra detsamma till Eders Kungl. Maj:t för slutlig prövning.

Vad angår ovanberörda förslag till fördelning av jordatalet eller mantalet beträffande fastigheter, vilkas ägor fallit inom skilda skifteslag, torde detta förslag kunna och böra uppgöras med ledning av storskifteshandlingar eller sedermera verkställda delningsförrättningar. Denna fördelning av jordatalet eller mantalet blir av betydelse företrädesvis vid bestämmande av delningsgrund beträffande samfälld mark, och med hänsyn härtill torde det föreslagna tillvägagångssättet kunna anses tillfredsställande. Eders Kungl. Maj:ts fastställelse å ett föreliggande förslag till skifteslagsindelning borde enligt lantmäteristyrelsens mening anses innebära fastställelse även å berörda fördelning av jordatalet, och borde denna fördelning föranleda vederbörande fastigheters anteckning i jordregistret under nya registernummer.

Att verkställa skifteslagsindelning på sätt ovan angivits utan att företaga en fördelning av jordatalet eller mantalet skulle föranleda till, att de svårigheter, som för närvarande möta att hålla reda på de ägor och ägoandelar, som tillhöra varje fastighet, icke skulle bli undanröjda utan i mån som uppdelningen fortgår bli ännu större.

I anslutning till uttalande, som gjorts av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande uti ett dess utlåtande den 31 december 1888, kunna fördelarna av en på detta sätt genomförd skifteslag-indelning sammanfattas på följande sätt:

omfånget av laga skiftena liksom den sannolika tiden för deras utförande kan på förhand beräknas;

enhetlighet och följdriktighet vinnas;

alla tvister om skifteslagens storlek bli på en gång avgjorda och någon preliminär undersökning därom vid varje förrättning behöver icke äga rum;

skifteslagets omfång blir så vitt möjligt inskränkt och åt detsamma kunna beredas naturliga och lämpliga gränser;

fäbodeskogar med därinom befintliga inägor kunna liksom utskogar bilda självständiga skifteslag; samt

strödda ägor, som tillhöra annat byalag än det, varinom de äro belägna, kunna hänföras till det skifteslag, där de äro belägna.

Den sålunda ifrågasatta skifteslag-indelningen torde emellertid även böra ses i sammanhang med det föreliggande förslaget till ny skifteslagstiftning. Genom dettas antagande i huvudsakliga delar torde ett moderniserat skiftesförfarande bli infört i vårt land. Bland nyheter, som förslaget innebär, må här särskilt framhållas möjlighet att under skiftet i viss utsträckning avverka skog, utvidgad möjlighet till ägoutbyte, avsättande av mark till gemensamhetsskog att ställas under särskild förvaltning, möjlighet att från skifte utesluta mark av så lågt värde, att kostnaderna för dess skiftande icke finnas stå i skäligt förhållande till värdet, större möjlighet än för närvarande för viss delägare att få olika fastigheters ägor vid skiftet förlagda intill varandra samt en ändamålsenligare processordning till förekommande av långvariga uppskov. Slutligen bör erinras om det i sammanhang med den nya skifteslagstiftningen framställda förslaget till lag om sammanläggning av skilda fastigheter, som äro i en ägares hand, vilket lagförslag efter dess antagande tillika med ovan berörda ökade möjlighet att få skilda fastigheters ägor vid skiftet

förlagda intill varandra torde komma att få synnerligen stor betydelse för ifråga-
varande orter.

Att vid arbetets utförande åtskilliga spörsmål skola uppkomma, som på förhand icke kunna förutses, torde få anses ligga i sakens natur. Detta förhållande bör emellertid enligt lantmäteristyrelsens mening icke föranleda därtill, att för utrönande av dessa skall företagas en förberedande detaljerad undersökning, ty huru grundligt denna än utfördes, kvarstode likväl stor sannolikhet för att vid arbetets utförande komme att framträda ytterligare spörsmål, som tarvade lösning. En sådan förberedande undersökning anser lantmäteristyrelsen därför föga gagnelig och av beskaffenhet att fördyra och fördröja arbetet.

Emellertid torde vid arbetet med skifteslagsindelningen även komma att framträda förhållanden, som kunna tarva föreskrifter av Eders Kungl. Maj:t och måhända sådana även av civillags natur. Exempelvis torde icke vara uteslutet, att behov kommer att framträda av föreskrifter om iakttagande av viss ordning för utförande av skifte å de särskilda skifteslagen eller om utförande inom större skifteslag först av skifte emellan de olika byalagen. Det är heller icke uteslutet, att den nya skifteslagsindelningen kan komma att påkalla en annan reglering för orten såväl av frågan om bolags och förenings rätt att förvärva fast egendom, närmast beträffande vad som för orten bör inrymmas under begreppet stödskog, som av skyddsskogslagens tillämplighetsområde. Vidare kan det komma att visa sig önskvärt, att i anslutning till skifteslagsindelningen åtgärder bliva vidtagna för avgörande av beståndet av verkställda åbodelningar. Slutligen torde vid arbetets utförande uppmärksamhet böra ägnas åt möjligheten att åstadkomma en redigare kommunal indelning än som för närvarande förekommer på vissa trakter.

Det torde böra ankomma på de personer, som få åt sig uppdraget att uppgöra förslag till skifteslagsindelning, att till Eders Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de särskilda bestämmelser, som i nu berörda delar kunna anses påkallade.

I avseende å frågan om vilka delar av länet en blivande skifteslagsindelning bör avse håller lantmäteristyrelsen före, att densamma bör omfatta hela den trakt, som storskiftats på bekostnad eller med understöd av staten och alltså jämväl de socknar, som storskiftats enligt bestämmelserna i 1859 års kungörelse. Åtgärderna böra alltså omfatta Ovansiljans, Nedansiljans samt Nås och Malungs domsagor utom Säfsnäs socken, Sätters socken av Hedemora domsaga samt slutligen Svärdsjö, Envikens, Vika, Torsångs, Stora Tuna, Silvbergs och Gustavs socknar av Falu domsaga.

Kostnaderna för arbetet med upprättande av förslag till skifteslagsindelning rörande ovan angivna trakter i enlighet med nu angivna grunder äro givetvis beroende av det sätt, varpå arbetet organiseras. Arbetet är givetvis av lantmäteriteknisk art och fordrar ingående kännedom i skiftes- och jordredovisningsgöromål jämte speciell sådan rörande ortsförhållandena. Att finna lämpliga personer för uppdraget är icke lätt. Det torde emellertid låta sig göra att för ändamålet i någon må utnyttja erfarenhet, som vunnits vid arbetet med jordregistrets uppläggande inom länet.

Emellertid torde av vad ovan anförts framgå, att arbetet även i andra delar blir av krävande art och fordrar förutom vidsynt blick jämväl insikter av juridisk och administrativ innebörd. Till följd härav synes man vid arbetets organisation böra särskilt klargöra behovet av ledning av arbetet och behovet av arbetskrafter för detsammans utförande i fråga om detaljerna. Detta är så mycket mer angeläget

som man endast undantagsvis torde kunna finna personer, som äro lämpliga och utan allt för stora anspråk på ersättning villiga att deltaga både i ledningen av arbetet och dess utförande.

Den tid, som kan anses erforderlig för arbetets utförande i fråga om detaljerna, beräknar lantmäteristyrelsen till femton arbetsår för en lantmätare med två rit- och skrivbiträden. Kostnaderna härför äro givetvis beroende på huruvida personalen anställs i sådan ordning, att densamma blir berättigad till krigstidstillägg eller icke. Styrelsen räknar emellertid i första hand med prisläget utan hänsyn till kristiden. Under denna förutsättning bör den årliga ersättningen till lantmätaren upptagas till 6,500 kronor samt till vardera rit- och skrivbiträdet till 1,600 kronor. För femton arbetsår utgör alltså kostnaden 145,500 kronor, vartill böra läggas utgifter för expenser till belopp av 300 kronor för arbetsår eller 4,500 kronor. Summan härav utgör alltså 150,000 kronor. Några kostnader för lokal samt lyse, eldning och städning av dylik torde icke behöva tagas med i beräkning, då arbetet torde kunna och böra förläggas till lantmäterikontoret i Falun. Arbetet bör emellertid ordnas för utförande på fyra år för en årskostnad av 37,500 kronor.

Vad härefter angår arbetets ledning utgår lantmäteristyrelsen ifrån att härför fordras, förutom tvenne ombud för de särskilda socknarna, tre personer, av vilka två torde kunna antagas vara bosatta i Falun och en annorstädes. Dessa böra beräknas bliva upptagna omkring tre månader årligen. Årliga kostnaderna härför beräknar styrelsen till 7,000 kronor. Härtill komma slutligen rese- och traktementsersättningar samt hantlangningskostnader, varför torde böra beräknas ett belopp av 15,000 kronor årligen. Den årliga kostnaden synes alltså böra beräknas till 37,500 kronor + 7,000 kronor + 15,000 kronor = 59,500 kronor och totalkostnaden till 238,000 kronor. Under förutsättning att den arbetande personalens hela ersättning skall utgå av medel, som för ifrågavarande ändamål ställas till förfogande, torde de årliga utgifterna för denna personal, inberäknat erforderligt belopp till expenser, böra ökas till 70,000 kronor, varigenom årskostnaden ökas till 92,000 kronor och totalkostnaden till 368,000 kronor. Med hänsyn därtill att möjlighet torde finnas att i någon mån använda tjänstemän vid lantmäteristaten, som under förordnande att biträda vid ifrågavarande arbete kunna berättigas att helt eller delvis bibehållas vid egna avlöningsförmåner, torde ovanstående totala kostnad kunna nedbringas åtminstone till 350,000 kronor. Det är emellertid givet, att dessa kostnadsberäkningar endast äro approximativa, men å andra sidan äro de gjorda så, att det enligt styrelsens mening finnes större utsikter för att de verkliga kostnaderna komma att under- än överstiga desamma.

En förutsättning för dessa kostnadsberäkningar är emellertid, att det verkställda jordregisterarbetet för länet i stort sett kan läggas till grund för arbetet med skifteslagsindelningen vad angår den nuvarande fastighetsindelningen.

Att staten bör vidkännas kostnaderna för skifteslagsindelningen, anser lantmäteristyrelsen både nödvändigt och med billighet överensstämmande. Till stöd för denna uppfattning vill styrelsen erinra om den förklaring styrelsen ovan givit rörande anledningen till föreliggande förhållanden. Härtill kommer, att, i samma mån som nu rådande förhållanden utgöra en hämsko för utvecklingen av näringsförhållandena i orten, det givetvis måste vara ett statsintresse att söka bringa ur vägen denna hämsko, och detta så mycket hellre som resultat icke torde kunna förväntas, om frågan göres beroende av enskilt initiativ och enskildas uppoffringar.

Anläggning
av vägar.

Ovan har meddelats, att odlingarna flerstädes i Kopparbergs län ligga koncentrerade omkring byarna, att särskilt vid de äldre storskiftena befintliga odlingsmöjligheter och lägenheter till utflyttningar icke blivit utnyttjade samt att knappast någonstades i vårt land skogsmarkerna utgöras av så stora komplex som uti vissa trakter av ifrågavarande del av Kopparbergs län. Såsom en följd härav har vid angivande av sättet för utförande av en skifteslagsindelning framhållits, att särskild undersökning i orten bör verkställas för utrönande av befintliga större odlingsmöjligheter. Utnyttjande av dessa vid skiften förutsätter emellertid, att väg finnes till desamma. Så kan emellertid för närvarande icke anses vara förhållandet uti ifrågavarande orter. Med undantag för några socknar såsom särskilt Orsa och Älvdalen, vilka använt avkastningen av skogsmedelsfonderna till väganläggningar, råder flerstädes brist på framkomliga vägar. Det är givetvis angeläget, att åtgärder för undanröjande av denna brist sker hand i hand med skifteslagsindelningen, så att man kan påräkna, att plan för vägarbetet finnes uppgjord och möjlighet finnes för densammas utförande senast samtidigt med skiftena. Emellertid är behovet på ifrågavarande område så stort, att ingen tid bör försittas, utan bör arbetet oförhövat börjas. Det lär icke vara någon svårighet att redan nu påvisa vägar av olika typer, om vilkas nödvändighet någon meningsskiljaktighet knappast torde förefinnas.

Det är därför enligt lantmäteristyrelsens mening påkallat, att Kopparbergs län omedelbart göres delaktigt av de anslag, som för närvarande finnas uppförda för Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län till anläggande dels av enklare vägar, dels av s. k. ödebygdsvägar och dels till utfartsvägar, samt att dessa anslag i anledning härav ökas med lämpliga belopp.

Beredande av
geodetiskt
underlag.

En genomgående brist i fråga om de mätningar, som hittills verkställts för jorddelningsändamål, är, att de saknat geodetiskt underlag, vilket minskat eller i allt fall försvärat lantmäterikartornas användbarhet vid deras sammansättning till sammandrags- eller översiktskartor. Givetvis är det angeläget, att denna brist undanröjes, så att de mätningar, vilka komma att verkställas till grund för blivande laga skiften uti ifrågavarande orter, kunna grundas på ett geodetiskt underlag av tillfredsställande beskaffenhet.

I sådant syfte har lantmäteristyrelsen på sin tid hos chefen för rikets allmänna kartverk anhållit om verkställande genom hans försorg av en ungefärlig beräkning av kostnaderna för erforderlig triangulering av ifrågavarande orter under förutsättning att arbetet skulle utföras av rikets allmänna kartverk. Emellertid har 1917 års lantmäterikommission i underdånig skrivelse den 10 augusti 1918 hemställt, att utan avbidan på tillkomsten av en ny mättningsförordning åtgärder så fort ske kan vidtagas, för att rikstrianguleringen måtte erhålla sådan gestaltning, att densamma kan komma att bli fullt tillfredsställande grund för de triangelmätningar, som för lantmäteriet erfordras. Över denna skrivelse har lantmäteristyrelsen anbefallts att avgiva underdånigt utlåtande, och då lantmäteristyrelsen tolkar kommissionens berörda framställning såsom avseende beredande av geodetiskt underlag för lantmåterimätningar i allmänhet och ej blott lantmåteriets triangelmätningar, har det synts styrelsen lämpligt, att frågan om beredande av geodetiskt underlag för

blivande mättningsarbeten i Kopparbergs län upptages i samband med samma fråga för landet i dess helhet.

Lantmäteristyrelsen inskränker sig till följd härav till att här endast uttala den förhoppning, att frågan snarast möjligt måtte befordras till en tillfredsställande lösning, och att blivande arbeten måtte i främsta rummet inriktas på Kopparbergs län, där, så vitt nu kan bedömas, under de närmaste årtiondena de största ägomätningarna för lantmäteriändamål komma att utföras.

Då såsom ovan meddelats befolkningen hyser farhågor för kostnaderna för laga skiften, torde läget för närvarande av denna fråga böra något beröras. Kostnaderna för laga skiften.

Till en början torde böra erinras, att genom den med 1910 års ingång genomförda omorganisationen av lantmäteristaten i länen den där förut gällande taxan på arvode för lantmäteriförrättningar nedsatts med omkring en tredjedel. Härefter har riksdagen vid upprepade tillfällen visat sin redobogenhet att ytterligare bidra till lindring av jordägarnas kostnader för lantmäteriförrättningar, och innevarande år har riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhängit om utredning i berörda syfte. Med ledning av vad som vid denna frågas behandling i riksdagen förekommit samt redan under innevarande år fattade beslut har man anledning att hoppas, att staten för framtiden kommer att övertaga samtliga kostnader för rese- och traktamentsersättning åt såväl lantmätare som gode män samt att medel komma att ställas till Eders Kungl. Maj:ts förfogande för beredande av understöd åt skiftesdelägare intill hälften av den enligt taxa utgående ersättningen. Härjämte bör tagas i betraktande, att utförande på statens bekostnad av triangulering av beskaflenhet att kunna läggas till grund vid blivande ägomätningar kommer att verka dels till direkt minskning i det enligt taxa utgående arvodet dels till inskränkning av behovet av baslinjer, vilket i sin ordning föranleder minskning i behovet såväl av uthuggning av skog som av dagsverken.

Slutligen torde böra erinras, att redan enligt förordning av den 8 juni 1906 staten numera bidrager med hälften av utflyttningskostnaderna samt att man har anledning hoppas, att för framtiden i samma ordning skall komma att utgå bidrag till anläggning av vägar, som till följd av skifte bliva nödvändiga.

Till följd härav håller lantmäteristyrelsen före, att de farhågor för kostnaderna för blivande skiften, som här och var hysas, skäligen kunna anses ogrundade.

Vid behandling av ifrågavarande ämne har oftast såsom huvudsaklig anledning till den rådande ägosplittringen framhållits den hos befolkningen sedan äldre tider hävdvunna seden att vid arvskiften emellan stärbhusdelägarna dela icke endast varje arvlåtarens fastighet utan varje till de särskilda fastigheterna hörande skifte och till och med skilda trakter av samma skifte. Inom vissa orter synes emellertid denna sed särskilt inför omöjligheten att fortgå på denna väg börja att lämna rum för ett sundare förfarande. Det oaktat och med hänsyn till de stora uppoffringar såväl från statens som de enskildas sida, som bliva erforderliga för genomförande av laga skiften och i sammanhang därmed stående åtgärder, bör givetvis redan i detta sammanhang någon uppmärksamhet ägnas åt frågan om möjligheten att förekomma, att den nya fastighetsindelning, som bleve en följd av blivande laga skiften, genom åtgärder från befolkningens sida snart nog bleve spolierad. I avseende å denna fråga torde böra beaktas, dels att redan den väntade nya skiftes-

Åtgärder för befrämjandet av beståndet för framtiden av en ny ägoanordning.

lagstiftningen torde komma att innehålla begränsningar, som för närvarande icke äro lagstadgade, i fråga om enskildas rätt att bestämma rörande jordens delning, dels att högsta domstolen redan år 1907 vid avgivande av yttrande över det då föreliggande förslaget till förordning angående jordregister för rikets landsbygd framhållit såsom önskvärt, att vid utarbetandet av den nya lagstiftningen rörande inskrivningsväsendet borde tagas i övervägande, huruvida icke åtgärder kunde vidtagas i syfte att, så vitt möjligt, undanröja den olägenhet, som bestode däri, att särskilda brukningsdelar, som tillhörde olika ägare, icke vore i laga ordning från varandra åtskilda, till följd varav i sådana fall den under ett registernummer i jordregistret upptagna fastigheten i själva verket bestode av flera fastigheter. På grund härav kunde enligt högsta domstolens mening en på jordregistret grundad fastighetsbok icke erhålla den specialisering, som vore önskvärd.

Nu berörda önskemål torde icke kunna vinnas på annat sätt än att, i likhet med vad som nu gäller för fastighet, som utbrutits genom ägostyckning eller avsöndring, fastställelse av jorrdelningsförrättningen stadgas såsom villkor för erhållande av lagfart. Då behov av denna reform, som innebär förbud mot lagfart å ideella andelar av en fastighet, gör sig gällande litet varstades i riket och dess genomförande även synes vara av behovet påkallat för erhållande av ett tillfredsställande fastighetsbokssystem, torde man kunna utgå ifrån, att denna fråga inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att vinna sin lösning. Härigenom öppnas även möjlighet att vid övervakande av jorrdelningsväsendet förekomma en icke ändamålsenlig jordstyckning.

Lantmäteri-
styrelsens
hemställan.

På grund av vad sålunda anförts tillåter sig lantmäteristyrelsen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t i anledning av föreliggande båda framställningar täcktes omedelbart vidtaga åtgärder

de/s för utarbetande på statsverkets bekostnad i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer styrelsen ovan angivit av förslag till indelning i skifteslag av ovan angivna delar av Kopparbergs län, som undergått storskifte på bekostnad eller med bidrag av statsmedel,

de/s för att samma trakter av nämnda län må bli delaktiga av de anslag, som under sjätte huvudtiteln kunna bli uppförda till anläggning dels av enklare vägar, dels av s. k. ödebygdsvägar och dels av utfartsvägar.»

Länsstyrelsen
i Koppar-
bergs län.

Utlåtande i ärendet har den 2 december 1918 avgivits även av länsstyrelsen i Kopparbergs län, som därvid fogat yttrande av förste lantmätaren i länet av innehåll, att denne vid granskning av förslaget, sådant det föreläge i lantmäteristyrelsens utlåtande, icke kunnat finna annat än att detsamma innebure den bästa lösning av den föreliggande frågan, som nu stode att vinna. För egen del har länsstyrelsen, med tillkännagivande att landshövdingen Holmquist före ärendets föredragning i lantmäteristyrelsen överlagt därom med föredraganden och förste lantmätaren i länet, anmält, att länsstyrelsen anslöte sig till de av lantmäteristyrelsen anförda grunder och hemställde om bifall till styrelsens framställning.

Den nu lämnade utredningen ger enligt min mening ett starkt intryck av nödvändigheten av kraftiga åtgärder för åstadkommande av ordning i de förvirrade jordbesittningsförhållandena inom vidsträckta delar av Kopparbergs län. Det nu rådande tillståndet därstädes i detta hänseende utgör en svår hämsko på dessa traktens eljest stora utvecklingsmöjligheter. De välgörande verkningar, som i andra delar av landet visat sig av ett välordnat skiftesväsende, skola förvisso icke heller här utebliva. Jag anser det därför som en angelägenhet av stor vikt, att förbättrade förhållanden i nu förevarande hänseenden bliva snarast genomförda i dessa landsdelar. Det synes mig emellertid tydligt framgå av utredningen; att härvid statens ingripande även i ekonomiskt avseende är oundgängligen nödvändigt för att ett verkligt resultat må kunna ernås. Detta synes mig för övrigt vara desto mera motiverat, som utredningen ådagalägger, att statens åtgöranden icke varit utan skuld till det nu rådande oeffterrättighetstillståndet.

I avseende å det förfaringssätt, som bör tillämpas för åstadkommande av bättre ordning, hava under utredningens gång olika förslag framställts och undersökts. Meningarna synas numera hava enat sig om, att den föreslagna utvägen att skapa en särskild skifteslagsindelning och nu för sådant ändamål igångsätta en noggrann undersökning såsom grundval för förslag till dylik indelning är den både enklaste, billigaste och snabbaste metoden, samtidigt som den anses skola medföra ett så tillfredsställande resultat, som skäligen kan begäras. Jag har från de personer, vilka äro sysselsatta med fortsatt bearbetning av förslagen till ny skifteslagstiftning, inhämtat, att de ansluta sig till lantmäteristyrelsens åsikt i frågan och tillstyrka det av denna styrelse nu framlagda förslaget. För egen del vill även jag biträda detta förslag, vilket åsyftar skifteslagsindelning inom Ovansiljans, Nedausiljans samt Nås och Malungs domsagor utom Säfsnäs socken, vidare Sätters socken av Hedemora domsaga samt slutligen Svärdsjö, Envikens, Vika, Torsångs, Stora Tuna, Silvbergs och Gustavs socknar av Falu domsaga.

Vad beträffar det särskilda förslaget i fråga om anslag till väganläggningar, är detsamma överlämnat till civildepartementet.

Den av lantmäteristyrelsen berörda frågan om bättre geodetiskt underlag vid mätningarna är, såsom styrelsen omförmäler, beroende av ytterligare utredning, närmast genom styrelsen själv.

Vad därefter angår kostnadsfrågan vill jag först, i anslutning till vad jag nyss yttrat, såsom min åsikt uttala, att kostnaderna för de nu ifrågasatta åtgärderna böra bestridas av statsverket. Mot lantmäteri-

styrelsens förslag att arbetet skall utföras under en period av fyra år har jag icke något att erinra.

Styrelsen har beräknat, att för själva arbetet skulle behövas femton arbetsår för en lantmätare samt två rit- och skrivbiträden. Därest arbetstiden sammanpressas till fyra år, skulle alltså årligen i medeltal krävas arbete av fyra lantmätare och sju å åtta biträden. Vid en sådan anordning av arbetet synes det mig lämpligt, att åt någon av lantmätarna anförtros den närmaste uppsikten över arbetena, under det att de andra lantmätarna i viss mån få karaktären av medhjälpare vid arbetet. Oaktat givetvis även av de senare måste krävas framstående kompetens vid behandlingen av de speciella och invecklade frågor, som utredningen avser, lär avlöningen åt dem kunna sättas lägre än åt den förstnämnde. Lantmäteristyrelsen har föreslagit en ersättning av 6,500 kronor till en var av lantmätarna, vilket för fyra gör 26,000 kronor om året. Enligt den av mig förordade anordningen synes årskostnaden för dessa fyra befattningshavare kunna begränsas till 24,000 kronor. Jag anser detta belopp nu böra beräknas.

Mot förslaget att för rit- och skrivbiträdena beräkna arvoden å 1,600 kronor har jag ej något att erinra. I betraktande av att här är fråga om ett rent tillfälligt uppdrag, synes något avdrag motsvarande pensionsavgift icke böra ifrågakomma. För åtta biträden gör årskostnaden 12,800 kronor.

De belopp, jag nu angivit, äro endast förslagsvis beräknade. Det torde böra tillkomma Kungl. Maj:t att i mån av behov jämka avlöningarna efter sig företeende omständigheter.

Till expenser bör i anslutning till lantmäteristyrelsens förslag för en arbetstid av fyra år beräknas 1,200 kronor om året.

I likhet med lantmäteristyrelsen anser jag det önskvärt, att åt en särskild delegation anförtros den allmänna ledningen av arbetet. Mot vad styrelsen anført angående denna delegations sammansättning och kostnaderna för densamma samt för sockenombuden, beräknade till 7,000 kronor för år, har jag ingen erinran.

Ej heller ger styrelsens beräkning av 15,000 kronor om året till rese- och traktamentsersättningar samt hantlangningskostnader mig anledning till anmärkning.

De kostnader, jag sålunda tillstyrkt, uppgå alltså till 60,000 kronor.

Beträffande lantmäteristyrelsens uttalande, att de årliga utgifterna för personalen komme att ytterligare ökas under förutsättning att hela ersättningen till denna personal skulle utgå av de för nu ifrågavarande ändamål anvisade medel, har jag inhämtat, att härmed åsyftas eventuella

krigstidstillägg och krigstidshjälp. Jag anser dylika dyrtidsbidrag icke böra tagas i beräkning vid avvägandet av det nu ifrågavarande anslaget. Därest och i den mån sådana bidrag må finnas böra utgå till ifrågavarande personal, böra de gäldas av medel, som bliva för sådant ändamål särskilt anvisade.

Under erinran att Kungl. Maj:t på min hemställan i årets statsverksproposition uti punkten 93 under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att för nu ifrågavarande ändamål i avbidan på blivande proposition beräkna ett anslag av 80,000 kronor samt att jag nu efter närmare prövning av beräkningarna funnit anslagsbeloppet kunna begränsas till 60,000 kronor, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för utarbetande på statsverkets bekostnad i huvudsaklig överensstämmelse med de i lantmäteristyrelsens utlåtande den 12 november 1918 angivna grunder av förslag till indelning i skifteslag av vissa delar av Kopparbergs län på extra stat för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av ..... kronor 60,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet skulle avläsas till riksdagen av den lydelse, bilaga — till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Joh:s Thygesen.